

Referat fra koordineringsgruppemøte 15

Helsedirektoratets lokaler, Vitaminveien 4, Storo.
Alle eksterne deltok digitalt.

10.02.2021, kl. 10.00-13.00

Til stede:Koordineringsgruppens medlemmer

Linda Granlund, Helsedirektoratet (møteleder)
Henriette Øien, Helsedirektoratet
Anne Kathrine Owren Aarum, Helsedirektoratet
Ole Berg, Helsedirektoratet (referent)
Ingvill Størksen, Virke
Linda Vist, NHO Service og Handel
Inge Erlend Nesset, NorgesGruppen
Dorthe Brudvik, COOP
Gry Sørensen, NFGF
Kirsti Wettre Brønner, TINE SA
Anders Högberg, Orkla ASA
Kristin Saarem, Nortura
Kaia Andresen, Rema 1000
Ida Tønder, NHO Reiseliv
Anna Maria Karlsen, NHO Mat og Drikke
Geir Ove Ystmark, Sjømat Norge

Observatører/eksterne foredragsholdere

Marte Nordseth, Klima- og miljødepartementet
Nina Edholm, Klima- og miljødepartementet
Trude Nordli, Sjømat Norge
Anne Inga Hilsen, Fafo
Marianne Hope Abel, Folkehelseinstituttet
Emil Vågnes, SSB
Arnhild Haga Rimestad, Helse- og omsorgsdepartementet
Gyrd Omhold Gjevstad, Helse- og omsorgsdepartementet
Anne Høyer, Helsedirektoratet

Sak 01/21 Helsedirektoratets arbeid

- a) Møteleder ønsket velkommen og leste opp den konkurranserettslige erkæringen som gjelder for møter i regi av intensjonsavtalen. Det kom en sak til eventuelt, Helse- og omsorgsdepartementet ønsket å løfte en problemstilling vedrørende Kostholdsplanleggeren.

Kommunikasjon: Siden forrige møte har Helsedirektoratets kampanjeflater i hovedsak blitt brukt til informasjon om korona, noe som vil fortsette utover våren avhengig av den gjeldende smittesituasjonen. Det planlegges kommunikasjon om kosthold og nøkkelhullet i 2021.

SSB: Helsedirektoratet har inngått ny FoU-avtale med SSB om utvikling av ny kostholdsstatistikk for 2021. SSB har utviklet en rapport med status for arbeidet i 2020 som var vedlagt sakspapirene. Det er et uttalt mål om publisering av offisiell kostholdsstatistikk basert på salg fra dagligvarehandelen i løpet av 2021. Som tidligere informert vil ikke informasjon om husholdningstype og bosted være del av den første publikasjonen, da slike data krever kobling mot betalingskortet som benyttes. Denne koblingen er ikke på plass ennå. Demografiske variabler vil ikke inngå i Prosjektet har samarbeidet med Tradesolution og har fått tilgang til en større database med varedeklarasjoner enn tidligere. Dette har ført til at andelen matvarer som kan knyttes til informasjon om næringsinnhold, har økt betydelig. Prosjektet får anledning til å knytte til seg en konsulent fra Norsk Regnesentral som skal bidra med implementering av maskinlæringsalgoritmer i arbeidet med å koble informasjon om næringsinnhold til de matvarene som ikke kan kobles til en varedeklarasjon. Samarbeidspartnerne ved Universitetet i Oslo (UiO) vil bli koblet på når arbeidet skal starte. SSB jobber med å tilrettelegge nye datafiler til UiO. Dette prosjektet er høyt prioritert i Helse- og omsorgsdepartementet.

Følgeevaluering av intensjonsavtalen: Fafo evaluerer intensjonsavtalen gjennom hele avtaleperioden og gjennomførte i 2020 en midtveiseevaluering som ble lansert på møtet i næringslivsgruppen 8. desember, se vedlegg 2. Midtveisevurderingen består av en casestudie og årsrapportene fra 2017-2019. Casestudien ble gjennomført som en intervjuundersøkelse hos et utvalg aktører. Fafo planlegger å sende ut invitasjon til årets rapportering for aktiviteter i 2020 den 1. mars med mål om å presentere resultater fra rapporteringen i møtet i koordineringsgruppen 12. mai.

Status nøkkelhullet: Revidert nøkkelhullsforskrift trer i kraft i de fire nordiske landene 1. mars 2021. Veileder til forskriften vil også bli oppdatert. Helsedirektoratet er i gang med planleggingen av årets Nøkkelhullskampanje. Det vil bli bygget videre på den retningen som ble valgt i 2020 "Ikke bytt favorittmat – bytt til Nøkkelhullet" i 2021. Målet er å gå enda tettere på kjøpsøyeblikket, samt øke kunnskap om effekten av Nøkkelhullet. Denne retningen er også i tråd med den nye nordiske merkevarestrategien og kommunikasjonen i de øvrige nordiske landene.

- b) **Intensjonsavtalens utmerkelser 2020:** I næringslivsgruppemøtet 28. mai 2020 [annonserte helseminister Bent Høie Helse- og omsorgsdepartementets utmerkelser](#). Totalt ble det sendt

inn 46 nominasjoner, 29 nominasjoner i kategori 1: sunnere produkter og 17 nominasjoner i kategori 2: sunnere markedsføring. Alle nominasjoner er publisert på nettsidene til [intensjonsavtalens utmerkelser](#). Finalistene ble offentliggjort 19. januar 2021 og fredag 5. februar kåret helse- og omsorgsministeren vinnerne i tilknytning til finalearrangementet til [Det Norske Måltid](#). Regjeringen har laget [nyhetssak om vinnerne](#) og Helsedirektoratet har laget [artikkel om vinnerne på helsedirektoratet.no](#).

Sekretariatet opplever at dette har vært et positivt initiativ og ønsket aktørenes erfaringer med utmerkelsene. En erfaring var at intensjonsavtalens utmerkelser har skapt godt eierskap internt i organisasjonen og at det gir god motivasjon og entusiasme å se alle nominasjonene. Det er flott at konkurranse og finale ble gjennomført til tross for de eksisterende begrensninger. En annen erfaring var at utmerkelsene gav anerkjennelse internt og eksternt, noe som anses som veldig viktig og motiverende. Det ble kommentert at gjennomføring av et fagseminar ifm. kåringen neste år vil være viktig.

Sak 02/21 Status per innsatsområde siden forrige møte

- a) Saltpartnerskapets webinar «Innovasjon og erfaringer med saltreduksjon i matvarer og servert mat» ble gjennomført 4. februar med 140 deltakere, inkl. deltakere fra Sverige og Island. Webinaret startet dessverre med tekniske lydproblemer. Men etter en dårlig start var det 14 gode innlegg om nytt fra forskning og erfaringer med saltreduksjon i industri, handel og serveringsnæring. Arbeid med saltreduksjon i Sverige gjennom prosjektet ReduSalt i regi av det svenske forskningsinstituttet ble presentert. Helsedirektoratet har mottatt positive tilbakemeldinger om at webinaret bidro med ny kunnskap og inspirasjon til videre arbeid med saltreduksjon.

Nye data fra Tradesolution fra oktober 2020 på gjennomsnittlig saltinnhold i 40 kategorier ble lagt frem for styringsgruppen i Saltpartnerskapet 9.2.21. Ser nedgang i mange kategorier.

Det er avklart at Vitenskapskomiteen for mat og miljø (VKM) skal, på oppdrag fra Helsedirektoratet, gjennomføre en ny nytte-risikovurdering ved bruk av kaliumklorid som salterstatter i produksjon av mat. Utkast til bestilling ble lagt frem for styringsgruppen i Saltpartnerskapet 9.2 med mulighet til å gi innspill innen 2. mars. VKM vil legge protokoll for oppdraget ut på offentlig høring. Tidspunkt for ferdigstillelse ikke avklart.

Planlagt kommunikasjon om salt og helse i 2020 er utsatt til 2021 pga. covid-19. Digital saltkampanje planlegges til mai/juni og vil fokusere på bevisstgjøring av eget saltinntak, synliggjøre digital salttest, samt hva man kan gjøre selv for å redusere saltinntaket.

- b) NHO Mat og Drikke presenterte status i innsatsområde 2. Samarbeidet om reduksjon av tilsatt sukker ble gjenopptatt i møtet i næringslivsgruppen 8. desember. For å markere dette har alle aktører fått invitasjon til webinar mandag 15. februar kl. 13-1530. Program for webinaret ble presentert i møtet. Målet for reduksjon av tilsatt sukker ble nådd i 2019. Møteleder bemerket at det er veldig bra at samarbeidet er gjenopptatt.

- c) NHO Mat og drikke presenterte status i innsatsområde 3 og innledet med forslag om å ha et felles seminar for alle innsatsområder i 2021. Målet med intensjonsavtalen er å øke andel av befolkningen som har et balansert kosthold i tråd med myndighetenes kostråd. Samtlige innsatsområder skal bidra til dette. Forslaget ble tatt godt i mot. Sekretariatet og NHO Mat og Drikke kan forberede sak til neste møte for å se på hva vi bør fokusere på i et slikt seminar og hvordan det kan legges opp. Målet kan være å se på hva matbransje og helsemyndigheter bør gjøre fremover for å bevege utviklingen i riktig retning. Det var aksept i møtet for at det ikke iverksettes planlegging av et eget seminar for innsatsområde 3 nå.
- d) Norges Frukt- og Grønnsaksgrossisters Forbund presenterte status for innsatsområde 4. Ny nettside, merav.no, er lansert. Arbeidsgruppen er godt i gang med å planlegge webinaret [#MerAv - På lag med idretten](#) som arrangeres kl. 10-12 onsdag 24. mars. Tema vil være hvordan idretten er med på å gjøre det lettere å velge sunnere. Prosjektet "Sunn ungdomsmat" blir #MerAv i 2021 og har en varighet på to år. Ungt entreprenørskap er involvert og målgruppe er ungdomsskoler. Status presenteres på webinaret.

2021 er FN's Internasjonale år for frukt og grønt, og arbeidsgruppen forventer økt aktivitet i alle ledd som følge av dette. Året skal brukes til å fremme helsefordelene ved å spise nok frukt og grønnsaker.

Foreløpige tall for omsetning av frukt, grønt og bær for 2020 viser en stor nedgang på bær, som er et impuls kjøp-produkt. Foreløpige tall for sjømat går i samme retning som frukt og grønt, ikke i ønsket retning.

Det jobbes med å tilrettelegge Brødskala'n slik at den også kan brukes på enkelte glutenfrie produkter.

Det ble fremmet spørsmål om Helsedirektoratet planlegger en #MerAv-kampanje i 2021. Møteleder kommenterte at direktorate diskuterer kommunikasjon på levevaneområdet for 2021, men at dette er ikke avklart ennå.

Sak 03/21 Klimaplan for 2021-2030, Meld. St. 13 (2020-2021)

- a) Klima- og miljødepartementet (KLD) presenterte Klimaplan for 2021-2030 med fokus på jordbruk/kosthold. Dette er Regjeringens plan for norsk klimapolitikk for de neste ti årene og handler om hvordan Norge skal nå sine klimamål for 2030. Stortingsmeldingen ble lagt frem 8. januar 2021. Regjeringen ønsker å kutte utslipp på en måte som omstiller samfunnet til et lavutslippssamfunn og legger til rette for grønn, bærekraftig vekst og gjør det enkelt å ta klimavennlige valg. Norges forpliktelse under Parisavtalen er å kutte 50-55 prosent i de samlede utslippene av klimagasser fra 1990-nivå. Norge ønsker å samarbeide med EU om å nå dette målet.

Klimaplanen er delt i tre hoveddeler:

- 1) 45 % kutt i ikke-kvotepliktig sektor

- 2) EU ETS (kvotepliktige utslipp) – antallet kvoter reduseres årlig slik at utslippene i 2030 samlet for EU, Norge og Island skal være 43 prosent lavere enn 2005-utslippene
- 3) Forpliktelse om netto nullutslipp for skog og arealbruk

Ikke-kvotepliktig sektor omfatter transport, jordbruk, bygg, avfall og deler av utslippene fra petroleum og industri. Endret kosthold vil kunne påvirke utslippene fra jordbrukssektoren. Det planlegges for et grønt skatteskifte hvor avgift på ikke-kvotepliktige utslipp av klimagasser skal økes til om lag 2000 kr/tonn CO₂ i 2030 sammenlignet med 590 kr/tonn i dag. Provenyet vil brukes til å redusere andre skatter og avgifter, primært for de gruppene som blir omfattet av økte avgifter.

Jordbruk står for 8,8 % av utslipp, ca 18 % av ikke-kvotepliktige utslipp. Det er etablert en intensjonsavtale om klima mellom regjeringen og jordbruksorganisasjonene med mål om å redusere utslipp fra jordbruket med 5 mill. tonn CO₂-ekvivalenter i perioden 2021-2030. Avtalen er delt inn i to deler: 1) Tiltak for klimavennlig jordbruk og 2) tiltak som indirekte gir reduserte klimagassutslipp. Sistnevnte innebærer blant annet å styrke og videreutvikle arbeidet med å redusere matsvinn samt å styrke og videreutvikle arbeidet med sunt, bærekraftig og klimavennlig kosthold, herunder:

- Nasjonal handlingsplan for bedre kosthold
- Styrke og videreutvikle det tverrsektorielle arbeidet
- Styrke arbeidet med å fremme kunnskap om og tilrettelegging for et sunt, bærekraftig og klimavennlig kosthold i barnehage, skole og skolefritidsordningen
- Arbeide for at offentlig sektor stiller klima- og miljøkrav og bruker etablerte ernæringskriterier i egne innkjøp av mat- og måltidstjenester
- Gjennomføre hyppigere undersøkelser av kostholdet i ulike grupper av befolkningen

Det ble kommentert at det er positivt at det kommer en forpliktelse med større fokus på barnehage/skole. Med tanke på potensielle samfunnsgevinster av et sunt kosthold bør det være mulig å få til gode investeringer/innsats her. Det kom innspill om at man i intensjonsavtalen for et sunnere kosthold fortsatt bør fokusere på et sunt kosthold og ikke på klimagassutslipp. Det er positivt at klimaplanen viser til etablerte samarbeidsavtaler som eksisterer. Dette henger også sammen med arbeidet i NNR2022 hvor bærekraft skal integreres i større grad enn tidligere. Det ble presisert at det også er viktig å ivareta de naturgitte forutsetningene i Norge, inkludert beiteressurser. KLD bekreftet at de landbrukspolitiske målene ligger til grunn for klimaplanen.

Det ligger i planen at man ønsker å øke andel norske ressurser til fôr. Det er ble informert om at Sjømat Norge, i samarbeid med miljøstiftelsen Bellona og syv selskaper i fiskefôrindustrien, har satt i gang "[Råvareløftet](#)", som er et samarbeid for å forbedre klimafotavtrykket til norsk laks og øke norskandel av fôret.

Sak 04/21 Prosess om videreføring av intensjonsavtalen

- a) Helsedirektoratet gav en kort introduksjon med bakgrunn og status for arbeidet. Medlemmene i arbeidsgruppen som skal jobbe med videreføring av intensjonsavtalen ble presentert. Medlemmene i koordineringsgruppen ble oppfordret til å ta kontakt med arbeidsgruppen eller Helsedirektoratet om de har innspill/spørsmål om prosess. Helsedirektoratet stiller med jurist i møtene i arbeidsgruppen som sikrer at de konkurranserettslige retningslinjer etterleves. I mandatet for arbeidsgruppen er tematikk som skal drøftes listet opp. Mål og organisering av arbeidet i ny intensjonsavtale er viktige tema i drøftingene om ny avtale.

Etter ønske fra politisk ledelse er den opprinnelige tidsplanen strammet inn, slik at det legges til rette for signering av ny avtale i forbindelse med møte i næringslivsgruppen 1. juni.

Helsedirektoratet leder prosessen og har lagt opp til møter i arbeidsgruppen annenhver fredag i partallsuker. Første møte i arbeidsgruppen var 15. januar. I det andre møtet ble det enighet om at helsemyndighetene utarbeider et forslag til overordnede mål for ny avtale, som utgangspunkt og underlag for videre drøfting.

For å holde koordineringsgruppen informert om status i arbeidet foreslo Helsedirektoratet å sende godkjente referat fra møtene i arbeidsgruppen til koordineringsgruppen. Det ble enighet om dette.

Oppfølging: Sak følges opp i neste møte i koordineringsgruppen 12. mai, hvor skisse til ny avtaletekst for intensjonsavtalen 2022-2025 skal presenteres. Møtet 12. mai utvides med to timer for å ha tid til grundig gjennomgang av skissen.

Sak 05/21 Status for NNR2022

- a) Prosjektsekretær Anne Høyer presenterte status for arbeidet. Totalt planlegges det for 60-65 kapitler i NNR2022 hvorav ca. 10 er bakgrunnskapitler. Det er minimum to kapittelforfattere (hvorav en er hovedforfatter) og 2 referees for hvert kapittel. Utvalget av eksperter er basert på en "open calls for experts", kompetanse, interessekonflikter og fordeling mellom de ulike landene. Til sammen vil det være rundt 300 involverte eksperter i arbeidet med NNR2022. Alle kapittelforfattere vil bli offentliggjort så snart samtlige av disse er klare på prosjektets hjemmesider. Alle involverte eksperter må fylle ut habilitetsskjema som vurderes av NNR2022 Komiteen og Styringsgruppen. Det er publisert tre artikler om hvilken metode som skal benyttes i NNR2022 hvor dette er nøyere beskrevet. NNR2022 prosjektet har dannet en kompleks organisasjonsmodell med mange kontrollpunkter for å redusere subjektivitet så langt det lar seg gjøre.

Status bærekraft: Målet er å utvikle den mest autoritative avhandlingen om mat/helse/bærekraft. Hvordan bærekraft integreres i de matvarebaserte kostrådene vil bli detaljert beskrevet. [WHO har forsøkt å definere kostholdsmønstre som både er bærekraftige og helsefremmende](#) som:

Kostholdsmønstre som fremmer alle dimensjoner av individets helse og velvære, har lavt miljøavtrykk og innvirkning; er tilgjengelige, rimelige, trygge og rettferdige; og er kulturelt akseptable

I arbeidet med å integrere bærekraft må mange vurderinger gjøres, blant annet hvordan man kan tydeliggjøre hvilke råd som er basert på helse og hvilke som er basert på bærekraft. Videre må det klargjøres hvilken metodikk som skal benyttes og hvilke kriterier og studier som skal hensyntas. [En forskningsartikkel fra 2019](#) viste at det er et stort potensial for å utarbeide felles nordiske kostråd som er gunstige både for helsen og planeten.

Veien videre for integrering av bærekraft er å inngå et samarbeid mellom nordiske og internasjonale eksperter som vil bli ledet av Chatham House, London, som får i oppgave å føre bærekraftsarbeidet i NNR2022 i pennen. Videre skal det skal involveres en rekke Nordiske eksperter i dette arbeidet. NNR2022 prosjektet planlegges for tre vitenskapelige publikasjoner som skal danne grunnlaget for implementering av bærekraft i de matvarebaserte kostrådene. Det planlegges for et nytt webinar om bærekraft i april med mål om å omforene eksisterende initiativ om bærekraft i Norden og informere om status i arbeidet. Invitasjon sendes så snart detaljer om dato og innhold er bekreftet.

Prosjektsekretæren utdypet at hovedmålet i NNR2022 fortsatt vil være helseaspektet. NNR kommer ikke til å ta hensyn til politiske aspekter, ikke for helse, ikke for bærekraft. Men fordi det er store forskjeller mellom de nordiske land, vil NNR utarbeide råd som er relativt fleksible, slik at hvert enkelt nordisk land kan utvikle nasjonalt tilpassede råd basert på relevante hensyn.

Et av de foreslåtte kapitlene i NNR2022 er "Ultraprocessed foods". Det ble kommentert at det å bruke begrepet ultraprosessering i seg selv vil legitimere begrepet. Dette er et ungt begrep som er beheftet med mange subjektive meninger og følelser. Det ble foreslått at NNR-gruppen vurderer å bytte ut "ultraprosessert mat" med f.eks. "foredlet mat", "bearbeidet mat" eller et tilsvarende begrep som er mindre farget. Det kom innspill mot å ta inn aspekter om selvforsyningsgrad/dekningsgrad i vurdering av bærekraft.

Sak 06/21 Dato og saker for neste møte

- a) Forslag til saker for neste møte ble presentert. Neste møte er onsdag 12. mai 2021 kl. 10-15 i Helsedirektoratets lokaler.

Saker i neste møte:

- Helsedirektoratets arbeid
- Status per innsatsområde siden forrige møte
- Prosess om videreføring av intensjonsavtalen – skisse til ny avtaletekst presenteres
- Grensehandelsprosjektet som ledes av Folkehelseinstituttet
- SSBs forbruksundersøkelse på matområdet
- Presentasjon av strategien Matnasjonen Norge

- Utrede innretning av mulig felles seminar for arbeidet i i alle innsatsområder
- Rapport til næringslivsgruppen

Øvrige møtedatoer for 2021:

- Onsdag 8. september 2021 kl. 10-13 i Helsedirektoratets lokaler
- Onsdag 10. november 2021 kl. 10-13 i Helsedirektoratets lokaler

Det ble enighet om at: Forslag til saker er ok.

Sak 07/21 Eventuelt

- a) Helse- og omsorgsdepartementet ønsket å ta opp en sak til eventuelt. Det gjelder orientering om videre forvaltning av kostholdsverktøyet [Kostholdsplanleggeren](#).

Kostholdsplanleggeren er et verktøy som kan benyttes til å beregne innholdet av energi og næringsstoffer i matvarer, retter og menyer, og den kan brukes til å sammenlikne innholdet av næringsstoffer i produkter opp mot næringsstoffanbefalingene. Kostholdsplanleggeren er gratis og fritt tilgjengelig å bruke. Datagrunnlaget hentes fra Matvaretabellen. Mattilsynet har forvaltningsansvaret for Kostholdsplanleggeren og eier den sammen med Helsedirektoratet. Kostholdsplanleggeren driftes i dag av Mattilsynet.

Både utdanningssektoren, helsesektoren, forskingsmiljøene, matvareindustrien og vanlige forbrukere benytter løsningen. I en brukerundersøkelsen, som Helsedirektoratet har gjennomført, oppgir matvareindustrien at løsningen bl.a. brukes til å beregne næringsstoffinnholdet i enkeltprodukter og oppskrifter, eller i produktutviklingsløp for å vurdere produktenes sammensetning opp mot gitte krav, f.eks. til Nøkkelhullet. Brukerstatistikk viser at antall unike brukere siste år (per 30. oktober 2020) er 245 539 personer . I gjennomsnitt brukte disse 28 minutter og 28 sekunder per besøk, noe som viser at løsningen brukes.

Det er behov for å flytte Kostholdsplanleggeren over på en ny teknisk løsning, ettersom dagens løsning er utdatert og ikke lenger kan vedlikeholdes på en god måte. Dersom Kostholdsplanleggeren skal videreføres er det behov for en investering i nytt rammeverktøy. Helse- og omsorgsdepartementet ser på flere muligheter for hvordan man kan løse videre drift og finansiering av Kostholdsplanleggeren. Ett av alternativene er å se på muligheter for samarbeid om den reinvesteringen som kreves med brukerne av løsningen.

Helse- og omsorgsdepartementet takket for mulighet til å orientere om saken og kommer tilbake med informasjon om status på et senere tidspunkt.